

Tekst 2 We leven achter een hek. En de rest vindt dat best

(1) Soms lees je een boek waar-
door je even als een kind door de
wereld wandelt, met een boel
domme kindervragen in je hoofd.
5 Waarom moet ik belasting betalen?
Waarom zijn er grenzen? Waarom
is er een regering? Waarom heb ik
een baas? Waarom moet ik op tijd
komen, 'vrij' vragen, gehoorzamen?
10 (2) Het boek dat mijn hoop opfriste,
was *Het begin van alles. Een
nieuwe geschiedenis van de
mensheid*. Het is geschreven door
archeoloog David Wengrow en
15 wijlen antropoloog David Graeber.
Graeber stelde zijn leven lang
vervelende kindervragen over de
sociale organisatie en verhoudingen
in onze wereld. Neem zijn boek
20 *Bullshit Jobs*:¹⁾ het idee dat de
meeste mensen zich het schompes
werken in verzonnen banen waarin
ze voornamelijk bezig zijn andere
mensen met verzonnen banen druk
25 te houden. Graeber is als een kind
aan de ontbijttafel dat vraagt:
"Mama, waarom moet je naar je
werk?"
(3) Weet u het antwoord altijd?
30 (4) Kindervragen zijn nuttig. Wie
omgeven door rood afzetlint
opgroeit, merkt als volwassene dat
afzetlint niet meer op. Wanneer je
opgroeit in een dierentuin, achter
35 een hek, vergeet je op een dag dat
je achter een hek leeft. En wanneer
je het wel ziet en je vraagt aan je
kooigenoot "waarom leven wij
eigenlijk achter een hek?", dan
40 haalt hij waarschijnlijk zijn
schouders op of lepelt hij, rustig
kauwend op zijn voer, het
standaardverhaal op. Dat het

gewoon niet anders kon. Dat onze
45 soort ooit vrij rondliep, maar besloot
wilde granen te temmen en deze op
aangeharkte akkertjes te laten
groeien, overgoten met dierenpoep.
En dat landbouw onvermijdelijk
50 leidde tot ons leven van vandaag.
Het was een valstrik. Landbouw
betekende grondbezit en
bevolkingsgroei, overschotten in
graanschuren, handel en kapitaal,
55 een taakverdeling, bureaucratie,
soevereine staten. Oftewel:
complexiteit leidt tot hiërarchie.
(5) En als je dat allemaal niet leuk
vindt, zo zegt jouw kooigenoot,
60 moet je er toch mee leren leven. Dit
hek is een logisch gevolg van de
geschiedenis. Onvermijdelijk zelfs.
En laten we eerlijk zijn, jij bent de
enige die klaagt. De rest vindt het
65 best.
(6) Ik las dit verhaal, oorspronkelijk
opgetekend door Rousseau in de
achttiende eeuw, ook in boeken van
Diamond, Harari, Fukuyama en
70 Pinker.²⁾ Het werd weliswaar
telkens opgediend in een andere
variant, maar toch. De mens is een
religieus, verhalen vertellend
gewoontedier. Schouders ophalen
75 zit diep in ons DNA. Je kunt het hek
lager maken en nog blijft iedereen
netjes in zijn verblijf, want we
geloven dat dit zo hoort, dat het niet
anders kan.
80 (7) Kan het anders? Of wandelt de
homo sapiens in een parallelle
samenleving ook in de 'landbouw-
val', met de natiestaat, hypotheek,
parkeerboetes en *Sander en de*
85 *kloof*³⁾ tot gevolg? In hoofdstuk 1
presenteren de auteurs een

ontmoeting met die parallelle homo-
sapienswereld, namelijk de acht-
tiende-eeuwse Amerikaanse
90 indianenvolken.⁴⁾ En wat blijkt?
Sociale ongelijkheid was bepaald
niet onontkoombaar aan de andere
kant van de oceaan, landbouw was
geen valstrik, grote bevolkingen
95 waren niet per se hiërarchisch. Bij
een eerste kennismaking reageerde
de Irokees-Wendat⁵⁾-staatsman
Kandiaronk met afschuw over de
rangen, standen en de obsessie
100 met geld en bezit in de Europese
samenleving.
(8) Goed, wij zouden misschien ook
met afschuw reageren op het acht-
tiende-eeuwse Frankrijk. En het
105 leven bij een inheems volk ging ook
niet over rozen. Als lezer kreeg ik
de indruk dat de twee Davids wel
erg graag het eigen perspectief in

het schaarse bewijs over prehistori-
sche 'egalitaire' samenlevingen
110 zien. Ook zij vertellen een verhaal.
(9) Maar het is een noodzakelijk
verhaal, een tegenverhaal. Zeker in
een tijd waarin de hoeveelheid rood
115 afzetlint alleen maar toeneemt,
waarin persoonlijke vrijheden
steeds vaker worden ingeperkt door
een beroep op veiligheid en
gezondheid als laatste waarden die
120 er überhaupt toe doen.
(10) Graeber overleed vorig jaar
plotseling na het afronden van de
eerste versie van het manuscript.
Maar vanaf iedere bladzij in dit
125 boek fluistert hij ons toe dat er
helemaal niets onvermijdelijk is in
ons bestaan, dat duizend-en-een
volkeren die anders leefden ons
voorgingen. Zonder hek.

Rosanne Hertzberger, NRC, 2 april 2022

Rosanne Hertzberger is politica, microbioloog en schrijver.

noot 1 vertaling: Onzinbanen

noot 2 Jared Diamond, Yuval Noah Harari, Francis Fukuyama en Steven Pinker hebben allen
invloedrijke boeken geschreven over de geschiedenis en toekomst van de mensheid.

noot 3 *Sander en de kloof* is een televisieprogramma van Sander Schimmelpenninck uit 2022
waarin de vermogens- en kansenongelijkheid in Nederland centraal stond.

noot 4 Met 'indianenvolken' worden hier de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika
bedoeld.

noot 5 Irokees-Wendat: een van de oorspronkelijke volkeren van Noord-Amerika

tekstfragment 2

Ordeloze oudheid

Hij werkte als historicus
en was in de archieven dus
op zoek naar de patronen:

Een routekaart of rode draad
van ooit naar wat nog komen gaat
om ons de weg te tonen

Ach, de ontzetting toen hij las
dat richting een verzinsel was
uit fantasieverhalen...

Er is geen doel, geen plan, geen pad,
slechts een chaotisch doolhof dat
ons steeds zal doen verdwalen

Marlies ter Voorde, NRC, 30 april 2022

afbeelding 1

Lectrr, lectrr.be

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.

Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.